

NECESITATEA CULTURII JURIDICE ÎN ACTIVITATEA LEGISLATIVĂ CA FACTOR DE ASIGURARE A SECURITĂȚII JURIDICE ÎN CADRUL STATULUI

Costachi Gheorghe - doctor habilitat în drept, profesor universitar, cercetător științific principal, Institutul de Cercetări Juridice și Politice

CZU: 340.56:340.131.5(478)

Статья посвящена исследованию значения и форм проявления правовой культуры в законодательной сфере, от которой зависят качество и эффективность действующей системы законодательства, а также правовая безопасность как важный принцип правового государства. В заключение утверждается, что высокий уровень правовой культуры представителей народа служит гарантией цивилизованной и успешной социальной и политической трансформации в интересах большинства граждан, а также обеспечения правовой безопасности в государстве.

Ключевые слова: правовая культура, законодательная деятельность, депутат, законодательная техника, законодательные акты, правовая безопасность.

Articolul cuprinde un studiu asupra semnificației și formelor de manifestare a culturii juridice în sfera legislativă, de care depinde în mod substanțial calitatea și eficiența sistemului legislației în vigoare, precum și securitatea juridică ca principiu important într-un stat de drept. În concluzie se susține că nivelul înalt al culturii juridice a reprezentanților poporului servește ca o garanție pentru desfășurarea civilizată și cu succes a transformărilor sociale și politice în interesul majorității cetățenilor și, implicit, pentru asigurarea securității juridice în cadrul statului.

Cuvinte-cheie: cultură juridică, activitate legislativă, deputat, tehnică legislativă, acte legislative, securitate juridică.

Article includes a study on the meaning and the forms of legal culture in legislative activity, that influence the quality and efficiency of the legislation and the legal security as an important principle in a rule of law. In conclusion it is argued that the high level of legal culture of the people's representatives serves as a guarantee for civilized and successful realisation of social and political transformations in the interests of the majority of citizens and, implicitly, to ensure the legal security within the state.

Keywords: legal culture, legislative activity, deputy, legislative technique, legislation, legal security.

Dreptul în calitatea sa de fenomen social deosebit, exprimat printr-un sistem de legi, constituie acel potențial de valoare, care se manifestă ca un mijloc eficient de asigurare a legalității și a ordinii de drept în cadrul statului, fundamentul realizării drepturilor și libertăților omului și cetățeanului.

Oamenii percepînd fenomenele juridice de valoare și folosind conștient, activ conținutul și

posibilitățile dreptului în scopul satisfacerii diferitor necesități și interese, de regulă, sînt considerați ca avînd un înalt nivel de conștiință juridică și o cultură juridică dezvoltată [3, p. 36].

Atractivitatea valorică a dreptului în cea mai mare parte este determinată de perfecțiunea și calitatea actelor normative adresate subiecților de drept [10, p. 4], altfel spus, de calitatea legii [11, p. 4-9].

În prezent, amplificarea rolului legislației în viața persoanei, a societății și a statului implică necesitatea înțelegerii modului cum aceasta este creată, formată și dezvoltată, în ce constă esența ei. Fără a înțelege aceste momente, este imposibil succesul activității de elaborare și adoptare a legilor și a altor acte normative, chemate să asigure drepturile și libertățile persoanei și progresul societății.

În cele ce urmează ne propunem un studiu succint în vederea elucidării semnificației și a formelor de manifestare a culturii juridice în sfera legislativă, de care depinde în mod substanțial calitatea și eficiența sistemului legislației în vigoare.

De la bun început, precizăm că în literatura de specialitate sunt vehiculate mai multe concepțe, precum: „cultura juridică a activității normative” [4, p. 192], „cultura juridică a legiuitorului” [7, p. 78], „cultura tehnicii juridice (legislative)” [3, p. 38], moment ce denotă multilateralitatea abordării subiectului în doctrină.

Clarificarea succintă a acestor categorii este mai mult decât bine venită. Astfel, cercetătorul E.V. Buzun, studiind *cultura juridică a activității normative* (de creare a dreptului), consemnează că aceasta se caracterizează prin asemenea indici ca: obiectivitatea normativă; accesibilitatea și exactitatea legilor adoptate; nivelul înalt de profesionalism a corpului de legiuitori; caracterul sistemic și calitatea actelor; interacțiunea juridică corectă cu organul puterii executive [4, p. 192].

Dat fiind faptul că asupra calității actelor normative influențează substanțial nivelul culturii juridice a funcționarilor ce participă la procesul normativ, o condiție obligatorie pentru perfecționarea, optimizarea acestuia este considerată a fi supunerea unei expertize științifice a proiectelor de acte normative, defășurarea unor sondaje sociologice, elaborarea de proiecte alternative.

La rîndul lor, cercetătorii G.I. Malițev și G.I. Muromțev precizează că anume în procesul de elaborare a legilor este necesară aprecierea concepției viitorului act, determinarea obiectului de reglementare, a structurii actului, forma de expunere a materialului, integrarea lui în sistemul existent al legislației. În viziunea lor, ridicarea nivelului de cultură juridică a procesului norma-

tiv este nu doar o condiție necesară pentru îmbunătățirea calității proiectelor de acte legislative adoptate, dar totodată și contribuie la dezvoltarea conștiinței juridice, la perceperea adecvată a materiei normative [9, p. 323].

În aceeași ordine de idei, A.A. Zelepukin accentuează destul de justificat că succesul activității de creare a legilor (și a altor acte normative) depinde, în primul rînd, de *cultura juridică a legiuitorului*, de atitudinea creativă a acestuia față de misiunea sa, de nivelul cunoștințelor juridice pe care le posedă și a procedurilor de tehnică legislativă. Esența culturii juridice a legiuitorului, ca parte componentă a culturii generale, constă în modul de gîndire și acțiune a acestuia, bazat pe recunoașterea și cunoașterea valorilor fundamentale ale dreptului, a cerințelor legalității și a regimului ordinii de drept, în corespundere cu care se realizează activitatea de legiferare și practica aplicării legilor [7, p. 78].

Un moment important subliniat de cercetător vizează ideea conform căreia cultura juridică a legiuitorului se află într-o strînsă interdependență cu cultura generală. Influența puternică a culturii generale asupra conștiinței juridice, a gîndirii și viziunilor legiuitorului, asupra orientărilor lui valorice determină nemijlocit (sau mijlocit) caracterul legislației, corespunderea acesteia cu spiritul național și istoric al poporului, cu aspirațiile, dorințele și interesele acestuia.

Totodată, ca răspuns, cultura juridică a legiuitorului influențează cultura generală, protejează și creează condițiile necesare pentru dezvoltarea liberă a acesteia prin elaborarea unor legi performante, stabilirea regimului stabilității și securității juridice, implementarea consecventă în viață a cerințelor legalității și a ordinii de drept [7, p. 84].

În pofida acestui fapt, totuși în realitate calitatea legilor lasă mult de dorit, atît sub aspect formal, cît și de conținut. Mai ales sînt defecte actele normative și legislative adoptate în ultimii 10-15 ani. O cauză serioasă în acest sens rezidă în însăși calitatea regulilor de tehnică normativă/legislativă.

Referitor la acest aspect, S.N. Boldîrev consideră că în contextul elaborării și adoptării actelor juridice de calitate un rol determinant îi revine *culturii tehnicii juridice*, care înglobează

în sine toată bogăția culturii juridice a societății, acumulează experiența în materie de creare a dreptului și de realizare a acestuia și permite reducerea la minimum a erorilor care pot deforma calitatea actelor juridice [3, p. 38].

Cultura tehnicii juridice are o semnificație deosebită mai ales în condițiile formării legislației ce servește intereselor și necesităților persoanei, societății civile și ale statului de drept. Fiind o parte componentă a culturii generale, cultura tehnicii juridice (mai ales a celei legislative) se manifestă ca un factor de care depinde calitatea legilor și a actelor subordonate acestora [10, p. 5].

Totodată, trebuie subliniat că cultura tehnicii juridice (legislative) presupune și un nivel înalt de conștiință juridică și cultură juridică a participanților la procesul legiferării și aplicării practice a legilor.

În acest sens, S.N. Boldirev subliniază că în lipsa influenței culturii juridice a societății, a culturii juridice a exponenților puterii, cultura tehnicii juridice (legislative) nu poate să-și manifeste potențialul său practic [3, p. 38].

De cultura tehnicii juridice (legislative) este strâns legată o categorie recent atestată în literatura de specialitate – *psihologia legiferării*, care presupune o latură importantă a activității legislative a statului, o formă a activității acestuia, care are ca scop nemijlocit formarea normelor juridice, modificarea, completarea sau abrogarea acestora [8, p. 12].

Oferind unele explicații în acest, cercetătorul I.A. Kibak notează că, din punct de vedere juridic, legiferarea este un proces de creare a normelor legii. Sub aspect psiho-social însă, aceasta presupune un proces de armonizare a voinței subiecților de drept, căutarea compromisului dintre diferite interese sociale. În această sferă, ca nicăieri în altă parte, se concentrează cultura juridică, politică, psihologică și morală; normele juridice și cele morale; conștiința juridică, politică și etică.

Prin urmare, subliniază autorul, specificul activității de legiferare necesită din partea deputaților nu doar un nivel înalt de cultură generală, dar și un volum suficient de cunoștințe, anumite deprinderi și abilități de formare și elaborare a actelor legislative. Doar deputații calificați sînt

în stare să expună materia juridică în limbajul juridic necesar, orientat spre transmiterea informației juridice, în așa mod încît să fie ușoară aplicarea legii fără explicații și interpretări suplimentare.

De aceea, o condiție importantă pentru asigurarea calității legii constă în implicarea în elaborarea proiectelor de lege a juriștilor care dispun de cunoștințele și experiența necesară în materie, a savanților și specialiștilor înalt calificați cu cunoștințe profunde și experiență practică în sferile reglementate [8, p. 12].

Evident, cercetătorul are perfectă dreptate. Mai mult, deputații-juriști trebuie să dispună de capacitatea de a pătrunde cît mai profund în esența fenomenelor juridice din viața societății, să elucideze și să formuleze legități, precum și să determine tendințele de dezvoltare ulterioară a acestora, asigurînd astfel unitatea, coerența, continuitatea și stabilitatea sistemului legislației.

Totodată, și un alt autor – A.A. Zelepukin, expune importante raționamente asupra subiectului. Potrivit acestuia, cultura legiferării înglobează în sine cunoașterea complexă a realității, a istoriei și a perspectivelor de dezvoltare a societății, cunoștințe speciale în materie de drept, legislație și tehnică legislativă, folosirea iscusită a acestora în activitatea practică de creare a legilor și realizare a lor. Posedarea acestor cunoștințe și folosirea lor în procesul legislativ/normativ permit elaborarea unor acte legislative fundamentate și perfecte sub aspect tehnic, care fac față cerințelor progresului social [7, p. 84].

De aici, pare să fie evident că legiuitorul trebuie să dispună de cunoștințe profunde și complexe, permanent să le actualizeze și din dialogul continuu cu poporul să-și consolideze „înțelepciunea”. În același timp, pentru a transpune toate acestea în limbajul legii, el trebuie să dispună și de măiestria (arta) legiferării, folosirea profesională a procedurilor de tehnică legislativă [1, p. 250].

Este destul de evident că, pe lângă o cultură legislativă, legiuitorul (mai concret deputații) trebuie să dispună și de un nivel înalt de cultură juridică, atît în calitatea lor de reprezentanți ai poporului, cît și în calitate de funcționari de stat.

Priviți în ipostaza lor de funcționari, deputații sînt obligați să respecte în activitatea lor și

anumite principii. În literatura de specialitate, în acest sens, sînt menționate următoarele principii ale conduitei parlamentare [2, p. 183]:

☒ *Principiul interesului național*, care obligă pe deputați să acționeze în interesul întregului popor, fiind prin esență reprezentanți ai poporului.

☒ *Principiul legalității și buneii-credințe*, în baza căruia deputații, în calitate de reprezentanți aleși ai poporului, își îndeplinesc îndatoririle și își exercită drepturile în conformitate cu Constituția, legile țării și Regulamentul Parlamentului, pe durata mandatului pe care îl dețin.

Respectarea legii este un principiu fundamental al unui stat de drept, guvernînd viața publică în ansamblul său. *Buna-credință*, care este un principiu constituțional, interzice deputaților să își asume față de persoanele fizice sau juridice obligații financiare sau de alt tip, menite să influențeze exercitarea mandatului cu bună-credință, potrivit propriei conștiințe.

☒ *Principiul transparenței* este un alt principiu așezat la baza exercitării mandatului parlamentar, din care rezultă și obligația menținerii unui dialog permanent cu cetățenii pe problemele care îi interesează și care rezultă din asumarea și exercitarea mandatului de parlamentar.

☒ *Principiul fidelității* impune deputaților datoria de a manifesta, pe durata exercitării mandatului, fidelitate față de țară și popor și respect față de cetățenii statului. Fidelitatea față de țară are un caracter sacru (potrivit Constituției) și la respectarea ei se angajează, prin jurămint, toți cei cărora le sînt încredințate funcții și demnități de stat.

Respectarea acestor principii de către deputați evident mărturisește despre nivelul culturii lor juridice [1, p. 250].

În literatura de specialitate, cultura juridică a reprezentanților poporului a fost definită ca ansamblul măsurilor și mijloacelor de însușire și utilizare de către aceștia a valorilor juridice, manifestate în caracterul și nivelul cunoștințelor juridice, a aprecierilor, convingerilor, intereselor civice, orientărilor valorice și alte elemente ale conștiinței juridice în unitatea lor organică, precum și în activitatea social-activă a acestora, determinată de statutul lor juridic [5, p. 26].

Astfel, în acest caz, cultura juridică este prioritară în calitate de competență juridică și profesionalism în activitatea practică a reprezentanților poporului [6, p. 57].

Cu regret, nivelul actual al culturii juridice a unei părți din deputați adeseori devine o cauză a generării și acutizării instabilităților politice, economice și juridice, împiedicînd desfășurarea normală a reformelor inițiate, prin aceasta condiționînd și o reducere a încrederii cetățenilor în organele democratice ale puterii. În ultimul timp, este tot mai accentuat nivelul scăzut al profesionalismului reprezentanților poporului în adoptarea legilor, incapacitatea lor de a prevedea consecințele hotărîrilor adoptate, nedorința de a promova și realiza interesele majorității cetățenilor etc. [6, p. 56-57].

Concluzii. Generalizînd, precizăm că momentele enunțate justifică necesitatea stringentă a accentuării în activitatea statului a unui obiectiv major ce ține de dezvoltarea culturii juridice și a profesionalismului deputaților.

Acest deziderat este cu atît mai evident, în condițiile în care cultura juridică a deputaților constituie un important factor și o exigență indispensabilă asigurării calității legislației, stabilității orînduirii sociale și de stat, a securității juridice, a ordinii de drept, a progresului relațiilor sociale, a implicării cetățenilor în procesul de conducere a statului, a consolidării rolului autorităților reprezentative ale statului.

Nivelul înalt al culturii juridice a reprezentanților poporului servește ca ogaranție pentru desfășurarea civilizată și cu succes a transformărilor sociale și politice în interesul majorității cetățenilor statului, a edificării și consolidării statului de drept.

Bibliografie

1. Costachi Gh. *Cultura și educația juridică – condiții necesare pentru edificarea statului de drept*: Monografie. Chișinău: S. n., 2014 («Tipografia Centrală»). 672 p.
2. Vedinaș V. *Deontologia vieții publice*. București: Universul Juridic, 2007.
3. Болдырев С. Н. *Правовая культура общества и культура юридической техники*. В: *Философия права*, 2011, №1.

4. Бузун Е.В. *Правовая культура процессуальной деятельности должностных лиц*. В: «Законность и правопорядок в современном обществе», Сборник материалов IV Международной научно-практической конференции. Новосибирск, 2011.
 5. Ганеев Р.Ш. *Правовая культура народных депутатов*. Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Москва, 1993.
 6. Загородский В.В. *Правовая культура в контексте права избирать и быть избранным*. В: Общество и Право, 2010, №1(28).
 7. Зелепукин А.А. *Юридическая техника и культура законотворчества*. В: Правовая культура, 2007, №1.
 8. Кибак И.А. *Современные подходы к психолого-профессиональной подготовке депутатов парламента*. В: Психопедагогика в правоохранительных органах, 2009, № 4(39).
 9. Мальцев Г.И., Муромцев Г.И., Нерсисянц В.С. *Право и культура*. Москва: Изд-во РУДН, 2002.
 10. Costachi Gh., Albu V. *Reflecții asupra culturii juridice în activitatea legislativă*. În: Legea și Viața, 2015, nr. 2, p. 4-7.
 11. Costachi Gh., Iacub I. *Reflecții asupra securității juridice în statul de drept*. În: Legea și Viața, 2015, nr. 5, p. 4-9.
-